

חיים הנובי

קיביה כתר גיל

בעוד שבוע-שבועיים ייפתחו מעיינות הזכרון הישראלי, לציון יום-השנה השלושים למלחמה הארוכה הקרויה מלחמת ששת הימים, 5 ביוני 1967. צריך להתכונן להצפה: זכרונות מוקטעים, גרסי אות מעוותות, סיפורים מוטעים, נוסחאות רשמיות, ואפילו - צריך לקרוא לדברים בשם - שקרים שבכוונה תחילה וכזרון. להלן "תרגיל הכנה", שנועד לחדר את חוש הביקורת.

בלילה שבין רביעי לחמישי - 14*15 באוקטובר 1953 - תקפה יחידת צבא ישראלית, בפיקודו של רבי-סרן בשם אריאל שרון, את הכפר הפלסטיני קיביה, השוכן קילומטרים ספורים ממזרח לנמל-התעופה בלוד (היום: אזור B). כ-45 בתים פוצצו באותה התקפה, ומשהאיר היום ונתארך, נימנו בכי פר 69 הרוגים, נשים וגברים, ילדים וזקנים. דבר ההתקפה נהפך מיד לחדשה עולמית מסעירה. טבח של כפריים חפים מפשע, מעשה של מדינה שמבר צע בידי צבאי-סדיר, אינו דבר שכיח. הגינוי סבב עולם, ההוקעה היתה מקפת.

הדיווחים של הנציגים האמריקניים בירדן ובישראל תמכו במימצאים ובעדויות של הירדנים, שלא מדובר "רק" בפיצוץ בתים על יושביהם, אלא גם בירי ובהטלת רימונים אל תוך הבתים ואל עבר כפריים שניסו להימלט מגיא ההריגה. שלוש שעות - מ-00.30 ועד 03.20 - עסקו החיילים בהרס הבתים, לאור פנסי-כיס ובאין מפריע. לימים כתב שרון בספרו באנגלית (WARRIOR), כי לפני פיצוץ הבתים "חיילים נשלחו לחפש בקפידה בכל בית ובית, כדי לוודא שאין בפנים איש". ההיסטוריון בני מוריס אומר על כך בספרו "מלחמות הגבול של ישראל, 1949-1956": "דברים אלה יש לראות כפרי-דמיון בלבד". משה דיין, במהדורה האנגלית של האוטוביוגרפיה שלו, התעלם מקיביה לגמרי, אבל

עלילה חסרת-יסוד - עשה ראש-הממשלה במצח נחושה: הרי מאז ומתמיד הכחיש בתוקף את אחריותה של ישראל להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטיניים וממילא התעקש על כך, שאין לתלות את הופעת המסתננים בעובדה שמאות אלפי פלסטינים איבדו את בתיהם ואת אדמותיהם והיו לגולים חסרי-כל.

אלה מבין הפליטים שהסתננו מבעד לקווי שביתת-הנשק - ואחת היא אם לשם שיבה הביתה ואם לשם התקפת-נקם, אם לשם מרעה ואם לשם שוד, אם לשם קציר ואם לשם גניבה - היו בעיני בן-גוריון שוכני הממשלות הערביות, חר וחלק, רוצחים-ברשיון שמופעלים במסגרת האסטרטגיה הערבית הגדולה להשמיד את ישראל ולזרוק את היהודים לים.

בחודש שעבר פתח ארכיון המדינה את הפרוטוקולים של ישיבות הממשלות השלישית והרביעית (1951-1954) לעיון הציבור. לבד משני עיתונים - מעריב ו"הארץ" - שסקרו בהרחבה את ישיבת הממשלה מ-18.10.53, שבה נדונה ההתקפה על קיביה, לא נמצא מי שהתעורר לעשות חשבון-נפש. איש מגיבורי 101 לא פתח את הפה ולא ציפצף. מן הקריאה בעיתונים מתברר, ששרי הממשלה של בן-גוריון הופתעו מן הטבח והיו מבוהלים. איש לא יידע אותם מראש על ההתקפה על קיביה. הם לא ידעו מי החליט, לא ידעו מי אישר, לא ידעו מי ביצע. על 101 לא שמעו.

חלפו 44 שנים מאז הטבח, שכבר היה לסמל ונרשם לדיראון ברברי ימי הסכסוך היהודי-ערבי. עכשיו צריך לחשוב על מוסר הצבא ועל שיטות הלחימה ועל נוהגי השלטון ועל דרכי החשיבה ועל תבונת השרים ועל אופי הדיווח ועל נפש המנהיג, להשוות בין מה שהיה למה שהוזה, ולתאר בעיני הרוח את מה שיהיה.

במהדורה העברית, "אבני דרך", קבע, כי מותם של הכפריים היה "שלא באשמת איש".

כעבור חמישה ימים נשמע קולה הרשמי של ישראל, דק וצוחני, מפי דוד בן-גוריון. דבריו שודרו ברדיו קול-ישראל: "עשינו בדיקה מדוייקת ונתברר לנו בהחלט, כי אף יחידה צבאית אחת, הקטנה ביותר, לא נפקדה ממחנה בליל ההתקפה על קיביה". לדברי בן-גוריון - צריך לשים לב לכושר ההמצאה ולפרץ הדמיון שלו - התוקפים היו אזרחים ישראליים מיישובי הספר, שסבלנותם פקעה, וקיביה היתה "אחד המרכזים הראשיים של כנופיות המרצחים". ועם זאת עשה עצמו כואב ודואב: "אין איש מצטער יותר מממשלת-ישראל", הוא אמר, "אם נשפך דם נקיים".

דומה שלא היה בנמצא ישראלי, שלא גיחך למשמע הדברים האלה. ידעו שבן-גוריון משקר במצח נחושה, בנסינו לשכך את זעם העולם, וסברו שכך ראוי לנהוג, ב"אין ברירה". המדיניות הרשמית, שנתכנתה "פעולות-תגמול", היתה עניין שבהסכמה לאומית רחבה. יומיים לפני ההתקפה על קיביה - כ-13 באוקטובר - הטילו מסתננים רימון-יד לתוך בית ביהוד והרגו אשה ושני ילדים קטנים. ואפילו שלא היה קשר כלשהו בין מבצעי הרצח ביהוד לבין קורבנות הטבח בקיביה, מלבד זה שאלה גם אלה היו פלסטינים, היתה ההתקפה הישראלית מוצדקת בעיני הרוב הגדול של הישראלים. על אנשי שרון, כוח צבאי קטן ועלום, שנתכנה יחידה 101 ושהתנהל בשולי החוק והסדר, דיברו בהערצה: הם היו, סוד שעבר מפה לאוזן, חוד החנית של ההתקפה, הגיבורים של קיביה.

בן-גוריון הטיל את האחריות לרצח ביהוד על ממשלת ירדן, "אשר במשך שנים רצופות סבלה, ועל ידי-כך עורדה, התקפות רצח ושווד מצד כוחות מזויינים בארצה נגד תושבי ישראל". גם זאת -